

RESEARCH ARTICLE

Effects of Iran-China Relations in Covid-19 Confrontation Policy making in Iran

Hamid Reza Malek mohammadi

Professor of Political Science in University of Tehran, Tehran, Iran

Corresponding Author's Email: Malek@ut.ac.ir

 <https://doi.org/10.22059/jppolicy.2022.89581>

Received: 21 May 2022
Accepted: 23 July 2022

ABSTRACT

The fact of existence of interrelation systems in macro level in the world reveals their dependency on each other & draws the attention towards the difficulty of policy study can dismiss itself from involving in such an important aspect. What this article try to represent is an attempt to find the effects of Iran-china relations on Iranian policy making to confront the consequences of covid-19 during the global sanctions on Iran.

Keywords: Policy making- Iran-China- Covid 19 Pandemic.

مقاله پژوهشی

تأثیر روابط ایران و چین بر سیاستگذاری مدیریت بحران کرونا در ایران*

حمیدرضا ملک محمدی

استاد علوم سیاسی دانشگاه تهران، تهران، ایران

* رایانامه نویسنده مسئول: Malek@ut.ac.ir

doi <https://doi.org/10.22059/jppolicy.2022.89581>

تاریخ دریافت: ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۱

تاریخ پذیرش: ۱ مرداد ۱۴۰۱

چکیده

نظام‌های موجود در سطح جهان، مجموعه‌هایی به هم پیوسته به صورت‌هایی آشکار و نهان هستند و از این رو، بروز هر پدیده‌ای در هر کدام، بر روی دیگر پدیده‌ها در نظام‌های دیگر تأثیر می‌گذارد و از اینجاست که کار تصمیم‌گیری و سیاستگذاری در هر یک از حوزه‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی، کاری دشوار می‌نماید. به هم پیوستگی این نظام‌ها، کار پایش تأثیرات را به پدیده‌ای تخصصی تبدیل می‌نماید و آن را به صورت یکی از خطوط جداکننده جوامع پیشرفته از دیگر جوامع به نمایش در می‌آورد. نوشته حاضر برگرفته از پژوهشی با ماهیت میان رشته‌ای و چند رشته‌ای در قالب بحث‌های سیاستگذاری خواهد کوشید تا از منظر روابط میان دو کشور ایران و چین، تأثیرات این روابط را بر حوزه‌های دیگر از سیاست‌ها یعنی سیاست‌های مقابله با پاندمی کووید-۱۹ بر ایران به کمند آزمون درکشد.

واژگان کلیدی: سیاستگذاری، ایران، چین، پاندمی کووید-۱۹.

* مقاله حاضر برگرفته از طرحی پژوهشی با همین عنوان به قلم این نویسنده در صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور است.

مقدمه

جمهوری اسلامی ایران، نظامی است که به دنبال برپایی یک انقلاب در سال‌های ۱۳۵۶-۱۳۵۷ با خارج کردن نظام شاهنشاهی از این کشور، سر رشته امور را برپایی یک همه پرسی در فروردین ماه سال ۱۳۵۸ بدست می‌گیرد. از آنجایی که انقلاب‌ها دگرگون‌ساز ساختارها و رویه‌ها هستند، از زمان استقرار این نظام سیاسی در ایران، بسیاری از ساختارهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی دستخوش تحولاتی بنیادین گردید. ساختارهای جدید که بوسیله کنشگرانی نو بر بستری از ارزش‌های متفاوت از گذشته بنا شده بود، بدون شک طرحی نو را طلب می‌کرد؛ طرحی که از بالاترین نقطه آن در چشم‌انداز تا پایین‌ترین سطح آن، برپایه رویکردهای جدید انقلابی بنا شده بود. رویکردهای جدید انقلابی از همان اوان ظهور، زاویه‌ای آشکار را با ترتیبات حاکم بر روابط میان کشورها به نمایش می‌گذارد. وابستگی سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، آخرین حلقه‌ها از وابستگی نظام شاهنشاهی به یکی از قدرت‌های مسلط در جهان که طرفی تعیین‌کننده در معادلات جهانی بود، بر این گسست می‌افزود. نگاه به شرق و در کنار آن نزدیک شدن به کشورهایی در قاره آفریقا و آمریکای جنوبی که پیش از این، جایگاه مهمی در روابط خارجی ایران نداشتند، فصل جدیدی از کتاب سیاستگذاری خارجی ایران بود که در کنار تجربه‌های برگرفته از جنگ ۸ ساله مینی بر لزوم ارتقاء توانمندی دفاعی، واگرایی از نظام جهانی به راهبری اردوگاه لیبرالیسم را افزایش می‌داد. روی دوم این سکه در برابر آن واگرایی، نزدیک شدن به قدرت‌های دارای زاویه با نظام مسلط جهانی بود. روسیه رهیده از بند کمونیسم و چین مصمم برای بدست آوردن جایگاهی اقتصادی و سیاسی متناسب با جمعیت فرامیلیاردی خویش، نقطه‌های اصلی سوزن پرگار سیاست خارجی جمهوری اسلامی در دوران جدید بود. در این میان، دایره‌ای که گستره روابط ایران و چین را در دل خود جای می‌داد، به دلایل مختلفی از جمله مزه‌بودن روابط تاریخی دو کشور از تجربه‌های استعماری، حضور همیشگی داستان راه ابریشم در حافظه تاریخی دو کشور به مثابه مسیری سودمند برای تجارت، شباهت دو کشور در مقابله با نظام‌های خواهان سلطه‌اندیشان غربی بر جهان، نیازهای دوجانبه به نفت و فناوری و توانایی بی‌بدیل چین در تولید کالاهایی از هر نوع، روز به روز دایره‌ای بزرگتر می‌شد. این‌ها در کنار وجود کارت «وتو» در جیب چینی‌ها در شورای امنیت سازمان ملل متحد، جمهوری اسلامی را راغب‌تر می‌کرد تا در پیمودن مسیر سیاسی خویش با کشوری دارای این ویژگی‌ها، ارتباط گسترده‌تر داشته باشد. در سال ۲۰۱۹ میلادی چشمان جهانیان با ناباوری، شاهد گسترش شتابان یک بیماری همه‌گیر شد که خیلی زود صفت پاندمی یا جهان‌گیری را به خود گرفت. کووید-۱۹ در میان تحریک‌کنندگان اقتصادی، چرخ اقتصادهای ملی و جهانی را تا حد متوقف شدن پیش برد. آمریکا، اروپا، آسیا، آفریقا و اقیانوسیه، هیچ کدام از چنگ این بیماری متوقف‌کننده زندگی روزمره در امان نبودند. ابعاد این بیماری با گذشت چندماه از شیوع آن، آشکارتر می‌شد. بحران سلامت، اینک به بحرانی اقتصادی و اجتماعی تبدیل می‌گشت. میلیاردها دلار ضرر، میلیون‌ها نفر کشته، صدها هزار شغل به تعطیلی کشیده شده، در کنار فضای روانی آکنده از ترس، ارمغان آنفراکتوس اقتصادی-اجتماعی-جهانی بوسیله کووید-۱۹ بود. بنگاه‌های بزرگ و کوچک اقتصادی که تا مرز ورشکستگی پیش رفته بودند، در کنار سیاستمداران و سیاستگذاران وامانده از تدبیری مؤثر، آینده‌ای پرابهام را به تصویر می‌کشید. در این میان، مشکلات برخی کشورها از دیگران، بیشتر بود. جمهوری اسلامی ایران که پیش از همه‌گیری کرونا در وضعیتی طاقت‌فرسا از تحریم‌های اقتصادی قرار داشت، با پدیدار شدن شرایط پاندمی، مشکلاتش بیشتر از کشورهای دیگر بود. زندگی در وضعیت تحریم و تدبیر برای به حداقل رسانی تأثیرات آن بر زندگی روزمره مردم، چیزی بود که با پاندمی کووید-۱۹ بسیار مشکل‌تر می‌شد. آثار اقتصادی تحریم‌ها در کنار فشار روانی-اجتماعی بیماری و مرگ ناشی از ناتوانی دولت در تأمین نیازهای مقابله با بیماری، زمینه‌های ایجاد گسست‌های اجتماعی با هدف تغییر جهت‌گیری‌های سیاسی را تقویت می‌نمود. در این میان، سیاست تقویت روابط با کشورهایی که می‌توانستند در برون‌رفت از بحران به یاری ایران بیایند، راه چاره‌ای آشکار بود. از دهه‌های زرد، کشوری بود که می‌توانست ایفاگر چنین نقشی باشد. تأثیر روابط ایران و چین بر سیاستگذاری مدیریت بحران کرونا در ایران، اگرچه پرسش محورین این نوشته محسوب می‌شود اما در کنار آن می‌تواند نمونه‌ای عملی و واقعی با مختصات کلان کمی و کیفی باشد که به تجربه‌ای زیسته و سپس زیست‌پذیر و قابل تعمیم به حوزه‌های دیگر تبدیل گردد و راه را برای درس‌آموزی‌های آتی و وضع سیاست‌هایی کم‌اشتباه‌تر، هموار نماید. تلاش برای یافتن پاسخ به این پرسش محورین، چه در کندوکاوهای پیشینی قبل از آغاز نگارش و چه در جست‌وجوهای بعدی، فرض اصلی نوشتار را بر آن قرار داد که درهم تنیدگی روابط پیشاکرونا

در ایران با ظهور بحران کرونا و هم‌زمانی آن با تشدید تحریم‌های جهانی علیه ایران، سیاست‌گذاران ایرانی را در مسیری قرار داد که حفظ تعادل و پایداری بویژه در ابعاد اقتصادی را منوط به تقویت روابط با چین نمود به گونه‌ای که در رخدادهایی همچون برخورد با بیماری کرونا، همکاری با این کشور در زمینه تولید و واردات واکسن به عنوان مؤثرترین روش مقابله با بیماری در صدر راه‌حل‌ها قرار گرفت. در این میان اگرچه مجموعه‌ای از نوشته‌های گوناگون در قالب کتاب، مقاله، رساله‌های دانشگاهی و حتی سخنرانی‌ها (Pournajafi, & Shariati, 2016; Arghavani Pir Salami, 2016; Adami, 2010; Ekhtiyari & Salehi, 2018; John Sin Lian, 2006; Hami Kalvanagh, 2015; Latifi, 2021) روابط ایران و چین را از منظر تاریخی و غیرتاریخی مورد مذاقه قرار داده‌اند اما پردازش حاضر با محوریت پاندمی کووید-۱۹، کاری نو در این زمینه محسوب می‌شود.

عاریتی از دانش فیزیک

نوشته حاضر خواهد کوشید تا با عاریت‌گرفتن یکی از مفاهیم رایج در دانش فیزیک با عنوان نظریه ظروف مرتبته، چارچوبی را برای تفسیر فرض خویش در حوزه مفهومی بنا نماید. اگرچه استفاده از مفاهیم حوزه علوم دقیق و پایه در دیگر حوزه‌ها کاری رایج است اما باید دقت نمود که چنین استفاده‌ای، به افراط نرود و در وادی یک اثبات‌گرایی بی‌محابه وارد نشود زیرا این علوم، دارای ویژگی‌های خاص خود بوده و به دلیل وجود شرایط آزمایشگاهی یا دست کم، حضور اجزاء غیرانسانی با کارکردهای بالنسبه معین و قابلیت پیش‌بینی رفتارها در شرایط مختلف، نتایجی قابل انتظار را بدست می‌دهد در حالی که انتظار وقوع رفتارهایی مشابه در حوزه‌هایی با کنشگران انسانی، انتظاری چندان صواب به نظر نمی‌رسد. عنوان ظروف مرتبته از عناوین مطرح در دانش فیزیک است (Holliday & et al, 2005) که در آن، مجموعه‌ای از ظروف در نظر آورده می‌شوند از یک نقطه به یکدیگر متصل هستند. این ظروف حاوی مایع می‌باشند. خاصیت ظروف مرتبته این است که سطح مایع موجود در آنها، همواره در نقطه‌ای معین قرار دارد و به‌رغم تغییراتی که ممکن است در میزان مایع موجود در یکی از ظروف پیش آید، مثلاً وقتی مقداری مایع به یک ظرف اضافه شود، به دلیل ارتباط آن ظروف با یکدیگر، مثلاً وصل بودن ظروف استوانه‌ای شکل از پایین به یکدیگر، تعادل سطح مایع در تمام آنها حفظ خواهد شد. این خاصیت فیزیکی که منجر به پیدایش قانون ظروف مرتبته شد و ضمن آن از تعادل سطح مایع موجود در این ظروف در شرایط مختلف سخن گفته می‌شود، زمینه را برای استفاده از این نظریه در حوزه‌های دیگری همچون جامعه‌شناسی و اقتصاد (Warden, 2005) و عرصه‌های هنری و ادبی (Berton, 1938) فراهم آورد. استفاده از این نظریه فیزیکی در نوشته حاضر از این منظر است که یک کشور می‌کوشد تا تعادل خود را از طریق اتصال به کشوری دیگر با بهره‌گیری از حوزه‌های به هم مرتبط به‌ویژه در عرصه اقتصادی و سیاسی حفظ نماید. تحریم‌های جهانی که هدف نهایی آن، قطع ارتباطات بین‌المللی ایران با هدف خارج کردن اقتصاد - ناپایدار و مشکل‌دار مزمن - آن از تعادل نسبی بود، این کشور را به سوی یافتن ارتباطاتی تعادل‌زا سوق داد. به همین سبب، ایجاد ارتباطات راهبردی با برخی کشورهای صاحب توان اقتصادی می‌توانست ظرف اقتصادی - سیاسی ایران را به ظرف اقتصادی - سیاسی کشوری دیگر مرتبط سازد تا با استفاده از قانون ظروف مرتبته، ورودی‌های آشوب‌ساز و اختلال‌آور در حوزه‌های اقتصادی و سیاسی این را به سمت نوعی تعادل بکشاند. از اینجا بود که چین به دلیل تعلقات دو جانبه دیرین و روابطی تاریخی، گزینه‌ای قابل اتکار تلقی شد و سیاست‌گذاری‌ها به سمت طراحی و اجرای قانون ظروف مرتبته در روابط دو کشور حرکت کرد.

در جست‌وجوی تعادل

اتحادها یک روزه بوجود نمی‌آیند. آنها محصول به‌هم آمیختن و از هم جدا شدن فرایندهای فراوان اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی بر بستری تاریخی هستند. این، تاریخ و محتوای آن است که اندیشه، زبان، اخلاق، نگرش و رویکردهای یک ملت را به وجود می‌آورد و بازآفرینی می‌کند. نگاه یک ملت به خود، به ملت‌های دیگر، به جهان پیرامونی و از منظری کلان به هستی نیز انعکاس بازنمایی عناصر یاد شده به صورت جدا یا در تعامل با یکدیگر است. گسست ایران از منظومه غرب و تجربه چهاردهه فشار از سوی دنیای غرب به ایران در دو حادثه پراهمیت جنگ عراق با ایران و تحریم‌های مرتبط و نامرتب

با مسائل هسته‌ای ایران، سرعت حرکت به سمت شرق را در اندیشه سیاستگذاران ایرانی، افزایش می‌داد. آوردگاه هسته‌ای ایران نشان داد که گلا دیاتورهای اروپایی، قادر به تصمیم‌گیری مستقل از ایالات متحده و تأمین منافع ایران نیستند. این پیش‌برده‌ای برای تقویت این تفکر راهبردی بود که ترتیباتی همچون سازمان همکاری شانگهای با ستون‌هایی همچون روسیه و چین می‌توانست عرصه‌ای برای جست‌وجوی تعادل‌های از دست رفته باشد. با این همه، چین به دلیل پیشینه‌ای روشن‌تر در تاریخ ایران، جایگاهی بالاتر را در نگاه به شرق از سوی ایران داشت. شباهت‌های دو کشور نیز مزید نزدیک شدن این دو به یکدیگر بود. هر دو کشور دارای نظام‌هایی سیاسی زاییده انقلاب هستند که ایدئولوژی در آنها پررنگ و پرتوان است. ناراضیانی از نظام تک‌قطبی و منتقدانی جدی و عمل‌گرا نسبت به هژمونی ایالات متحده که هر کدام در دیگری، عناصری از جدایت را می‌یابد: ایرانی با ذخایر نفتی و گاز که صنایع چینی به آن نیاز اساسی دارند و موقعیت ژئوپلتیک انحصاری آن در خاورمیانه که می‌تواند تضمین‌کننده امنیت راه‌های تجاری باشد. این در کنار قدرت اقتصادی، وسعت سرزمینی، پرشماری جمعیتی و توانایی‌های صنعتی چین و قدرتمندی در تصمیم‌گیری‌های جهانی، می‌توانست در ایجاد و حفظ روابط نزدیک این دو با یکدیگر (ن.ک. Zhao, 2014) نمودی از اصل فیزیکی ظروف مرتبته با هدف حفظ ثبات مایع درونی در سطحی مشخص در تمامی ظروف باشد که ترجمان آن به زبان سیاسی-اقتصادی، بهره‌مندی متقابل کشورها از ظرفیت‌های موجود یکدیگر با هدف حفظ تعادل است.

ویروسی تغییرساز

کووید-۱۹ نوع تکامل یافته ویروس سارس و از خانواده کرونا ویروس که نام کووید-۱۹ بر آن، جمع شدن سه مفهوم کرونا، ویروس و بیماری و عدد ۱۹، زمان شناسایی آن یعنی ۳۱ دسامبر ۲۰۱۹ است. شیوع ویروس کرونا در کشورها، بخش‌های اقتصادی را بیش از بخش‌های دیگر در معرض خود قرار دارد و آثار مخرب و از میان‌برنده خویش را بر اقتصادها تحمیل کرد. شیوع بیماری کرونا در ایران زمانی اتفاق افتاد که این کشور با دو دسته عوامل آسیب‌زای خارجی و داخلی در حال مقابله بود. در بخش عوامل خارجی، ایران در سخت‌ترین تحریم‌های اعمال شده از سوی ایالات متحده و اروپا بویژه و حوزه فعالیت‌های بانکی، فروش نفت و مسدود شدن حساب‌های خود برای تبادلات پولی بود. فشار تحریم‌های حداکثری بر ایران بویژه در مراحل اولیه ورود ویروس به کشور چنان بود که ساده‌ترین ابزارهای مقابله با بیماری یعنی ماسک از دسترس همگانی دور بود. امیدوی و همکاران (2020: 2) با ارائه تحلیلی از وضعیت ایران به هنگام بروز پاندمی کووید-۱۹ بر این باورند که ایران، آمادگی مقابله با این اپیدمی را نداشت و دلیل آن، تحریم‌های آمریکا، نبود امکانات و ابزارهای حفاظتی، کمبود داروهای ضد ابتلا به بیماری، کمبود تخت‌های خالی و مراقبت‌های ناکافی سلامت در شهرها بود. از سوی دیگر، فشارهای داخلی از جمله بیکاری، رکورد و تورم و در برخی موارد حالتی ترکیبی از آنها مانند رکورد تورمی، کار مقابله با بیماری را دو چندان مشکل می‌نمود. بخش سیاستگذاری روابط خارجی پارلمان اروپا (European Parliament, 2020: 13) بر این باورست که کرونا نیز مانند هر بحران دیگری، امکان تغییرات را با خود همراه دارد زیرا اولویت‌ها را باز سازماندهی می‌کند و برخی را ضعیف می‌سازد. از این رو، یک تغییردهنده بازی است. این گزارش برآنست که حتی سیاست خارجی اروپا باید باز تعریف شود و این بویژه به روابط با ایالات متحده، چین و روسیه باز می‌گردد.

از سرریز بحران تا ظروف مرتبته

جمهوری اسلامی ایران به دلیل پشت سر گذاردن دهه‌هایی متممادی از فشار و تحریم و بویژه در ده سال منتهی به زمان حاضر، متحمل سختی‌های فراوان بویژه در عرصه اقتصادی بود و شیوع بیماری کووید-۱۹ که اقتصادهای قدرتمند جهانی را به موضعی انفعالی کشانده بود بدون شک می‌توانست دارای تأثیراتی مخرب بر بخش‌های اقتصادی کشور باشد. از سوی دیگر، خروج ایالات متحده از برجام و تعهداتی که به دنیا نیامده، از جهان رخت بریست، ایران را به سوی یافتن هم‌پیمانی می‌کشاند تا از طریق آن ضریب تاب‌آوری خویش را در میانه کارزار بویژه در ملموس‌ترین مشکل پیش آمده یعنی مقابله با کرونا، افزایش

بخشد. با خارج شدن آمریکا از برجام و تهدید کشورهای دارای روابط تجاری با ایران، بسیاری از حوزه‌های پیشتر فعال در صنایع نفتی و پتروشیمی با خروج شرکای خارجی، عملاً متوقف گردید و این حتی در ساده‌ترین سطوح همکاری در صنایع الکترونیک و الکترونیک از جمله با کره جنوبی در صنعت تولید لوازم خانگی، خود را نشان داد. ایران دریافته بود که با رسیدن به سطحی معین در ظروف مرتبطة سیاسی، قادر خواهد بود تا سطح این روابط را در شرایط مختلف در حدی بالنسبه پایدار نگه دارد. در میانه چنین وضعیتی، همه‌گیری بیماری کرونا در اواخر سال ۱۳۹۸ در ایران، کشور را در مقابل مدیریت پدیده‌ای ناشناخته با وسعتی جهانی در شرایط انسداد همکاری‌های بین‌المللی قرار می‌داد. تقویت ارتباط با چین چه از نگاه نظری به مثابه مدلی برای مقابله با بیماری کووید-۱۹ و چه از منظر همکاری‌های دو جانبه، مهم‌ترین گزینه پیش روی ایران در شرایط پر فشار آن زمان بود. مدل چینی، اساس کار خود را بر چند پایه شامل تمرکز بر پیشگیری از گسترش بیماری از طریق قرنطینه در شهرها، شناسایی و ردیابی مبتلایان، تغییر شیوه‌های خرید به سمت خریدهای برخط، ارائه خدمات سلامت از جمله تقویت پزشکی از راه دور و تولید ملزومات پزشکی در دوره‌های کوتاه مدت و ساخت واکسن گذارده بود. موارد یاد شده و موارد مرتبط دیگری از این دست به سرعت در دستورکار سیاست‌گذاری سلامت و تدوین سیاست‌ها در این زمینه با همکاری چین قرار می‌گیرد و گام برداری در مسیر اجرای سیاست‌ها آغاز می‌شود. از سوی دیگر، کار بنیادی‌تر اصلاح زیرساخت‌های ایرانی در زمینه‌هایی مانند تولید واکسن کووید-۱۹، تولید ماسک، تولید و تیلاتور و تولید داروهای مقابله با بیماری با کمک شرکت‌های چینی، با سرعتی قابل قبول برای کشوری در میانه تحریم‌های جهانی، به جلو می‌رود. اتصال دکنترین خیزش صلح آمیز در چین و نگاه به شرق در ایران، نقطه اتصال ظروف مرتبطة این دو کشور به یکدیگر بود.

فرجام سخن

جهانی که تا پیش از شروع کرونا می‌رفت تا با کمک فناوری، مرزهای پیشرفت و توسعه را گام‌به‌گام تغییر دهد، با شروع پاندمی، قدم به قدم عقب نشست و گاه تا مرز توقف نیز پیش رفت. سقوط بازارهای سهام، افت تجارت جهانی، ورشکستگی کسب‌وکارهای در ارتباط مستقیم با افراد، اختلال در زنجیره‌های عرضه و تقاضا و وضع مقررات سخت شبه جنگی برای عبور و مرور و حضور در اماکن عمومی، چهره زمین را چون کره‌ای درگیر یک جنگ جهانی کرده بود. بیماری از علم پیشی گرفته بود و انتشار شایعات از دست‌ساز بودن ویروس و پخش تعمدی آن از سوی شرکت‌های غول‌آسای داروسازی به امید کسب سودهای هنگفت تا طرح کردن دسیسه دولت‌ها برای کاهش اجباری جمعیت جهان و پیشگیری از انفجار جمعیتی در آینده از طریق انتشار ویروس‌های مرگبار و بقای تاب‌آورترین‌ها به پیروی از اصل بقای اصلح داروین، گزاره‌هایی بود که ترس از مرگ و بدبینی ناشی از آن نسبت به همه «دیگران»، باورشان را آسان‌تر می‌کرد. خطوط مقدم جبهه‌های این جنگ، بیمارستان‌ها و مراکز درمانی بود که کشته‌های بدون تخریب اماکن در آن‌ها، هراس‌ها را فزونی می‌بخشید. در میانه این بحران وحشتناک، کشورهایی نیز وجود داشتند که از قبل، در دامان بحران‌هایی از انواع دیگر، ظرفیت‌های خویش را متوجه حل آنها کرده بودند. این کشورها که در نبود کرونا هم وضعیت اقتصادی پر تلاطمی را تجربه می‌کردند، با پیداشدن شرایط نظم‌گریز اپیدمی و به دنبال آن؛ پاندمی، چالش‌هایشان افزوده‌تر می‌شد. ایران کشوری است که طی ۴ دهه پس از سقوط آخرین پادشاهی و پیش از ظهور پاندمی کووید-۱۹ در جهان، در معرض تحریم‌های کوچک و بزرگ دنیای غرب قرار داشت. این تحریم‌ها که بعداً موارد مرتبط با مسائل هسته‌ای نیز به آن اضافه شد و تحریم‌های بنیان برانداز بانکی را شامل گردید، با بروز همه‌گیری بیماری کووید-۱۹، می‌رفت تا به یک ابرچالش در حیات اقتصادی-سیاسی کشور تبدیل شود. در این میان، کشور دیگری نیز وجود داشت که به رغم دارا بودن تفاوت‌های کلان از منظر اقتصادی از جمله ظرفیت‌های شگرف تولیدی در مسیر توسعه اقتصادی، از برخی جهات، تجربه‌هایی مشابه ایران را در نظام بین‌الملل به چشم دیده بود. چین که در دهه‌های گذشته، از کشوری با یک نظام سیاسی برخاسته از انقلاب و یک نظام ضعیف اقتصادی به قدرتی جهانی در عرصه اقتصادی تبدیل شده بود و با نظام تک قطبی جهانی به رهبری ایالات متحده نیز همسویی نداشت، به دلیل دارا بودن اشتراک سیاسی و نیازمندی‌های متقابل اقتصادی، به تدریج به سمت نزدیکی بیشتر با ایران کشیده شد. نقطه تلاقی سیاست خیزش صلح‌آمیز چین در سطح بین‌المللی و نگاه به

شرق در سیاست‌های ایرانی، نقطه عطف در تاریخ تعاملات این دو حوزه باستانی تمدنی و اتصال آن‌ها به یکدیگر بود که با بهره‌گیری از نظریه فیزیکی ظروف مرتبطه، سپهر اندیشه پراگماتیستی دو کشور، زمینه تعاملات سودمند برای گذر از بحران‌های جهانی بویژه پاندمی کووید-۱۹ را برای ایرانی فرورفته در تحریم‌های یک جانبه و چندجانبه بین‌المللی فراهم آورد.

References:

- 1- Adami, Ali (2010), the strategy of looking to the east in the foreign policy of the Islamic Republic of Iran; Perspectives, contexts & opportunities, "Political Studies Quarterly", year 2, number 7 [in Persian].
- 2- Arghavani Pir Salami, Fariborz (2016), strategic rationality, China & security defense relations with Iran, " quarterly of International Relations Researches", first volume, number 2 [in Persian].
- 3- Berton, A. (1938), les vases communicants, editor des cahiers libres.
- 4- Ekhtiyari Amiri Reza & Mahboobe Salehi Khanar (2018), Political-Economic Consequences of Iran-China Relations in the Framework of Looking to East, "Political Studies Quarterly", Year 10, Number 40 [in Persian].
- 5- European parliament, the Geopolitical implications of covid-19, policy department for foreign relations, September 2020.
- 6- Hami Kalvanagh, Vali Allah (2015), "Iran-China relations before & after the Islamic Revolution", Islamic Revolution Documents Center [in Persian].
- 7- Holliday, D, R. Resnick & J. walker (2005), fundamentals of physics, Wiley & sons, New York.
- 8- John Sin Lian (2006), "History of China-Iran Relations", translated by John Hun Mi Han, Language & Dialect Research Institute, Organization of Cultural Heritage, Handicrafts & Tourism [in Persian].
- 9- Latifi, Seyed Ruhollah (2021), interview with the Islamic Republic News Agency, Wednesday, February 9, 2021 [in Persian].
- 10- Omid, M, A. Moher & 5. Etesamnia (2020), lessons to be learned from prevalence of covid-19 in Iran, Medical journal of the Islamic Republic.
- 11- Pourmajafi, Vajihe Sadat & Shahrouz Shariati (2015), Iran's strategic capacity in China's doctrine of peaceful rise, "Geopolitics Quarterly", year 11, number 3 [in Persian].
- 12- Van Waarden, F. (2005) in: Advocating socio-Economics: An institutionalist perspective, Ed. by J.R. Hollingsworth, K.H Muller & E. J. Hollingworth, Publication Lanham.